

УДК 030+811.161.1+811.161.2

КІНОФРАЗИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ

Смерчко А. А.

У статті досліджуються кінофрази як окремий тип стійких словесних комплексів, їх лінгвістичні і культурологічні особливості.

Ключові слова: кінофрази, крилаті вислови, фразеологічна деривація, фонові знання, екстралінгвістичні чинники, соціум.

В статье рассматриваются кинофразы как отдельный тип устойчивых словесных комплексов, их лингвистические и культурологические особенности.

Ключевые слова: кинофразы, крылатые выражения, фразеологическая деривация, фоновые знания, экстралингвистические факторы, социум.

This article investigates cinema expressions as a separate type of set verbal complexes, their linguistic and cultural features.

Key words: cinema expressions, set expressions, phraseological derivation, background knowledge, extra-linguistic factors, society.

Пареміологічний фонд східнослов'янських мов кінця XX – початку XXI століття (у широкому розумінні терміну “паремія”) характеризується високим ступенем поповнення крилатими висловами, які походять з різного роду фільмів (художніх, анімаційних) і є особливим типом фразеологічної деривації. Питання фразотворення і типи дериваційних баз, кількісний ряд яких не закритий, як свідчать праці ряду фразеологів (див. праці Ю. А. Гвоздарьова [3], М. Т. Демського [4], А. К. Смерчко, О. А. Куцик [8]), залишається однією з актуальних проблем у сфері фразеології, що і визначило вибір теми дослідження.

Крилаті вислови, що походять з фільмів як першоджерела, у фразеологічній практиці ще не знайшли свого віддзеркалення. Частково вони зафіксовані лише у спеціальній літературі: так, наприклад, кандидатській дисертації автора “Фразеологічні інновації як відображення сприйняття світу” [6] та у ряді статей [7], проте не були предметом самостійного дослідження.

Мета статті полягає у визначенні основного складу кінофраз, що придбали “крилатість” унаслідок низки чинників, у висвітлюванні їх лінгвістичних та культурологічних особливостей.

Співвіднесеність кінофраз з певними яскравими ситуаціями, представленими в тому чи іншому фільмі, робить їх такими, що запам'ятовуються, здатними “западати” у свідомість і вже на основі таких фонових знань індивідуумів і соціуму виразні кінофрази набувають узагальненого характеру, стають прикладними до інших аналогічних ситуацій, перетворюючись в усталені понадслівні одиниці мови. Наприклад: Какая гадость эта ваша заливная рыба // Яка гидота ця ваша заливна риба! Короче, Склифосовский! // Коротше, Скліфосовський! Наши люди в булочную на такси не ездят // Наші люди в булочну на таксі не їздять; Царь, очень приятно, царь // Цар, дуже приємно, цар; Активистка, комсомолка, спортсменка // Активістка, комсомолка, спортсменка; А вас, Штирлиц, я попрошу остаться // А вас, Штірлиц, я попрошу залишитися; Огласите весь список, пожалуйста; Руссо туристо облик морале; Надо, Федя, надо; Семён Семёныч! Вас уже выпустили из сумасшедшего дома? Вор должен сидеть в тюрьме. Докладніше: Танцуют все // танцюють усі – фраза застосовується у ситуації, коли хочуть, щоб всі присутні або весь певний колектив прийняв участь у якій-небудь справі, дійстві, заходах; Я требую продолжения банкета // Я требую продовження бенкету – про бажання продовжити якість святкування чи веселе проведення часу; Меня терзают смутные сомнения – фраза говорить сама за себе і вживається як живописне окреслення сумнівів з якогось приводу; Всё, всё, что нажито непосильным трудом – вживається іронічно як скарга постраждалої сторони, з к/ф Леоніда Гайдая “Іван Васильович змінює професію” – “Ограбили главу Росзолота, украли картины Репина, Айвазовского...”

Это, конечно, не всё, что нажито непосильным трудом, но тем не менее на 50 млн. ...” (НТВ-МИР, 13.01.11); *Замуровали, демоны // Замурували, демони!* – уживається як жартівливий вигук відчаю (із згадуваного вже к/ф “Іван Васильович змінює професію”) – “... я натиснула на кнопку, ой, дивіться, що відбувається! Жалюзі, вони закриваються! [О. Фреймут] – **Замурували! Демони!** [Голос коментатора за кадром]” (Новий канал, програма “Ревізор”, ефір 8 квітня 2013 р.). Наведемо ще приклади: *Наши люди в булочную на такси не ездят // Наши люди в булочну на таксі не їздять* – відома фраза з кінокомедії “Діамантова рука”, сказана управдомом (героїня Нони Мордюкової). Фраза демонструє відданість певній соціальній моралі, за якою всі “наші” люди мають бути скромними і жити нарівні, не дозволяючи собі таких надлишків як поїздка на таксі на невелику відстань; *Главное, чтоб костюмчик сидел* – про щось, що має виглядати бездоганно, має бути зроблено добре (к/ф “Чародії”): “... изменились стандарты одежды и купальников... это раньше для костюмчика было главное, чтобы сидел хорошо! Теперь еще и важно качество самого материала” (“Вести”, 10:41, 22 травня 2011 р.); *В бой идут одни старики // В бій ідуть самі “старі” (В бій ідуть одні “старіки”)* (з однойменного кінофільму) – про складні завдання, які під силу лише досвідченим людям, професіоналам високого класу; так в телевізійній програмі про навчальні польоти вертольотчиків для їх участі у параді над головною площею Росії звучав контекст: “Сначала, как положено, в бой идут одни старики” (НТВ-МИР, 26.09.10); *За державу обидно // за державу прикро* (з к/ф “Біле сонце пустини”) – “Кому из-за сбора шишек, ягод, грибов за державу обидно? Кого прокормит, а кого озолотит небывалый лесной урожай” (НТВ-МИР, 26.09.10); *Мы строили, строили, наконец построили* (мультипликаційний фільм за творами Е. Успенського про пригоди Чебурашки і крокодила Гени) – про завершення проекту, процесу, будівництва, що затягнулося. “**Строили, строили – наконец построили. В Киеве открыли железнодорожное движение по Дарницкому мосту**” (Інтер, “Подробиці”, ефір 27.09.10 р., 20:00); *Кто там? Это я, почтальон Печкин, принёс записку про вашего мальчика* (м/ф “Троє з Простоквашино”): **Хто там? Поштар Печкін...** (Українська правда, 5 березня 2007 р., 14:20); *Средства у нас есть, у нас ума не хватает* (з м/ф “Канікули в Простоквашино”); *Шёл, поскользнулся, упал, очнулся – гипс* (“Діамантова рука”); *I’ll be back* (укр. *Я повернуся*) – обіцянка-погроза кіборга Термінатора з однойменного фільму (“Термінатор”), фраза займає 37 позицію у рейтингу 100 найвідоміших фраз Голлівуда. *Hasta la vista, baby* (укр. *До зустрічі, крихітко*) – фраза кіборга Термінатора з фільму “Термінатор 2. Судний день” яку промовляв Арнольд Шварценеггер, і що стала крилатою на позначення остаточного завершення чогось (наприклад, стосунків), фінальна крапка у чому-небудь. Слід зауважити, що при використанні в українському мовному просторі таких кінофраз у розмовному мовленні подекуди спостерігається своєрідна ситуативна диглосія, тобто уживання їх мовою-оригіналом для легкого “впізнання”, оскільки у свідомості індивідуума і соціуму часто саме оригінальний звукоряд асоціюється з певним контекстом. Причому це стосується не лише російськомовних висловів зі старих радянських фільмів, але й англійських. Адже нікому не спадає на думку перекладати висловлювання термінатора-Шварценеггера *I’ll be back* чи *Hasta la vista, baby*.

Критеріями крилатості кінофраз, крім розвитку узагальненості, високою частотністю уживання, є також і потенційна можливість їх подальшого перефразування, що на нашу думку, дуже важливо. Порівняйте, наприклад, рекламу відомого серіалу: *Глухарь! Я сказал: “Глухарь!”* з вихідною фразою, що була перефразована: “*А теперь Горбатый! Я сказал: Горбатый!*” (з мегапопулярного, у свій час, к/ф “Місце зустрічі змінити не можна”). Ще приклади аналогічних перефразувань: *Вот что “Аватар” животворящий делает!* – про 3D видання журналу MAXIM. Кінофраза стає зрозумілою лише за умови, що адресат ототожнює її з певним оригінальним контекстом: *Вот что крест животворящий делает!* з фільму “Іван Васильович змінює професію”. *ЖЭК – Потрошитель* (радіо, вересень 2010) – про підвищення вартості комунальних послуг введених житлово-експлуатаційними конторами. Це перефразування асоціюється у пам’яті з назвою роману і чисельними екранізаціями про Джека-Різника // Джека-Потрошителя (часто, незалежно від того, наскільки добре конкретний індивідуум обізнаний з інваріантом). Окремі крилаті вислови, що

походять з серіалів (у тому числі їх назв) перетворилися вже на своєрідні фразеосхеми із замінюваним залежно від ситуації суб'єктивним компонентом. Так досить багато перефразувань виникло на основі назви серіалу, що стала вже усталеною "Багаті теж плачуть": *І корови теж плачуть* (газ.); *І президенти теж плачуть* (газ.); *І не тільки багаті плачуть* (газ.); *Богатые тоже плачут* – про те, як розважаються ті, в кого дуже багато грошей (НТВ-МИР, 11.11.10) тощо. Порівняйте також: *О бедном Норвеге замолвите слово* (КП, 08.05.90) – *О бедном гусаре замолвите слово*; *Хочется быть добрым и пушистым* (НТВ-МИР, 11.05.10), пор. первинне *быть белым и пушистым // бути білим і пухнастим*. Цікаву гру слів спостерігаємо у перефразуванні *таможня берёт добром* (ЛГ); *таможня даёт повод* (НТВ-МИР, 09.02.11) – про неблаговидні дії митниці, при зіставленні цієї фрази з вихідним висловом *таможня даёт добро* (к/ф "Біле сонце пустині"). *Це не техніка дійшла, а наша героїня, сама, на лижах* – з програми "Girls 2 Girls" на каналі М1 25.12.2010 – фраза співвідносна з відомим *Эта не техника дошла, а я сама, на лыжах* (анімаційний фільм "Зима в Простоквашино"). З цього ж мультиплікаційного серіалу: *Хто там?*: *Це я, бронзовий поштар Печкін* (Високий замок, 09.11.2012); *Це я почтальон Печкін, приніс компромат на вашого мальчика...* (заголовок ролика в інтернеті). Обігрування в українській мові російськомовного першоджерела є вторинною ознакою крилатості цього. *Сейчас я его стукну и он станет фиолетовый, в крапинку! Вообще-то это я про хамелиона...* (програма "Галілео" на каналі К1, ефір від 10.03.11) – перефразування контексту з мегапопулярного у 80-ті мультфільму "Таємниця третьої планети", де в оригінальному контексті про інопланетну істоту звучало таке: *... это индикатор, он меняет цвет... А хотите, я его стукну! Он станет фиолетовый! В крапинку!*. *П'яний був,.. дурний,.. не пам'ятаю (впав,.. отямився,.. гіпс)* – з газети, порівняйте оригінал: *Поскользнулся, упал (дальше не помню), очнулся – гипс, скрытый перелом* (к/ф "Діамантова рука"). *Спокойно! Только спокойно! Нью-Йорк запроваджує нові податки для таксистів* (Новини СТБ, 16.02.2011) – порівняйте фразу з мультиплікаційного фільму "Малюк і Карлсон": *Спокойствие! Только спокойствие! Сейчас вы увидите лучшее в мире привидение с мотором!* Може бути і просте обігрування із заміною першого компонента цієї фрази, наприклад: *Рада добро не дає* (ICTV, 07.10.10). Взаємозв'язок певних яскравих кінофраз, який виникає у свідомості і їх співвіднесеність їх з відомою респонденту ситуацією робить можливим їх фрагментарне уживання, опускаючи ту чи іншу частину фрази. Наприклад: *Не п'яний я – я лише понюхає; Не винна я – він сам прийшов* (ВЗ, 03.01.11). Порівняйте первинну фразу, що стала відомою зі стрічки Л. Гайдая "Діамантова рука": *Не виноватая я!... Он сам пришёл!* Перша частина фрази, абсорбуючи в себе весь інтелектуально-емотивний настрій первинної ситуації, намагнічується обертонами і подорожує у світ слів як самостійна номінативно-характерологічна одиниця. Іноді зазначена вище кінофраза зустрічається у перефразованому вигляді. Так у ситуації, коли "сказився" мобільний телефон білоруського студента, відіславши SMS-повідомлень на 90 тисяч білоруських рублів (3000 доларів), він відповів правоохоронним органам, що *он не виноват, он ничего не отправлял, это всё сам мобильник* (НТВ-МИР, 29.11.10). По суті маємо тут явище алюзії – натяк на закріпленій у свідомості соціуму фразеологізм, тобто на відомий крилатий вислів. А у фразі *Ребята, давайте жить дружно! // Давайте жити дружньо!* (заклик не конфліктувати, не сваритися, мирно вирішувати якісь спірні питання) саме суб'єктний компонент несе особливий емоційно-експресивний заряд. Залежно від ситуації він може опускатися *Давайте жить дружно // Давайте жити дружньо!* або замінюватися іншим суб'єктом відповідно до ситуації, наприклад: *Девочки, давайте жить дружно* (з серіалу "Таке звичайне життя").

Як правило, всі кінофрази, які набули крилатості слугують засобом, що характеризує позначення сприятливих чи несприятливих ситуацій, у яких опиняється людина, про що вже йшлося вище. Разом із тим серед цих стійких фраз можна виділити: а) фрази-заклики – *Ребята, давайте жить дружно! // Давайте жити дружньо!* б) погрози – *Ну, погоди // Ну постривай!* в) волевиявлення (вимога, наказ, зобов'язання) – *Танцуют все // Танцуют все!* г) твердження, належність – *Место встречи изменить нельзя // місце зустрічі змінити не можна; А со мной без зайца дружить нельзя; Вор должен сидеть в тюрьме!*; г) обурення – *Ну кто так строит;* д) причитання – *Всё, всё, что нажито непосильным трудом;* е) вигуки

відчаю – *Люди, ау! Замуровали, демони! // Замуровали, демони! є) поради – Думай Федя, думай! ж) плани на майбутнє – Об этом я подумаю завтра // Про це я подумаю завтра; з) припущення, надія – Следы... Здесь прошли люди! Сейчас я их найду! и) фрази-питання – I де ж тут слоненята? Лошадка! медвежонок! н) порівняння – Точнісінько як у нашому садку!; і) прохання – Гюльчатай, открой личико // Гюльчатай, відкрий личко (Політика в сфері вищої освіти, або Гюльчатай, відкрий личко... – заголовок статті / Українська правда, Середа, 27 березня 2013; “Відкрий личко, Гюльчатай!...” Відеук на публікацію “... А караван іде або чому так мріється про зміну влади?” – заголовок статті районного інформаційно-аналітичного часопису “Сурми Радзивилів” / www.syrmu.com.ua/news, березень 27, 2013); й) представлення – Просто Марія! Царь, очень приятно, царь; к) втішання, відрода – Четыре сыночка и лапочка дочка (Кого ждут Наташа Корольева и Сергей Глушко – второго сыночка или лапочку дочку – з приводу чуток про вагітність співачки Наташі Корольової / програма “Ты не поверишь!”, Новий канал, ефір 19.02.2011); л) вказування на спорідненість душі, братерство – Мы одной крови // Ми з тобою однієї крові (Київський міський центр крові, що знаходиться на вул. Максима Бєлінського, 12 проводить щорічну акцію “Ми з тобою однієї крові” / www.svit24.net, Субота, 22 жовтня 2011, 23:20).*

Аналіз інформаційно-емотивного поля мас-медіа (передусім, телебачення) першого десятиліття цього століття свідчить про високий ступінь використання кінофраз. Причому фільми, з яких вони походять, це у своїй більшості, вестерни і міліцейські бойовики (типу “Біле сонце пустини”, “Місце зустрічі змінити не можна”), мультиплікаційні фільми (“Троє з Простоквашино”, “Як Петрик П’яточкін слоників рахував”), рідше – іншого плану (наприклад, “Сімнадцять миттєвостей весни”, “В бій ідуть одні діди”, “Термінатор”), а головне усі вони добре відомі широкому загалу (у всякому випадку середньому і старшому поколінню). Звідси наявність фонових знань у багатьох представників цих поколінь, міцні асоціативні зв’язки, що замкнули кінофрази і першоджерела. Чималу роль у популяризації таких кінофраз відіграє ретропоказ, популярний останнім часом на багатьох телеканалах, що робить їх “впізнаваними” і значущими й для більш молодого покоління. Важливим чинником поширеності і попиту вказаних кінофраз є їх актуальність, “прикладеність” до сучасних реалій, наприклад, *за державу обидно // за державу обидно; вор должен сидеть в тюрьме*. Якщо перша з цих фраз у 70–80 роки минулого століття сприймалася в основному як факт історії, як характеризуюче позначення конкретної ситуації періоду громадянської війни і колишньої Російської імперії, то друга – була “на слуху” через повну адекватність сприйняття офіційних і неофіційних морально-етичних устоїв тогочасного суспільства. Цікаво, що активність наведених кінофраз на сучасному етапі настільки стрімка, що деякі з них, які народжені давно сприймаються як інновації: у свій час вони не були широкоживаними в силу низки причин, у тому числі через прохолодно-стрімане ставлення до комедійно-сатиричних фільмів з боку офіційних органів влади різного калібру.

Влучні кінофрази, які виражають узагальнені спостереження, типові ситуації, які-небудь життєві правила або життєву позицію, переконання (напр.: *Для Атоса это слишком много, а для графа де ля Фер – слишком мало*), складаються у свідомості людини в цілісну мозаїчну картину, що заломлює оточуючий світ, уточнюючи і доповнюючи його логічну модель у відповідності до менталітету народу і уявлення світу індивідумом.

Чинником “крилатості” кінофраз, що походять з фільмів минулих років є широке використання їх у сучасних серіалах, як первинному виді, так і у дещо зміненому. Наприклад: *Наш человек на такси не ездит* (т/с “Обручка”), порівняйте оригінальне: *Наши люди в булочную на такси не ездят* (“Діамантова рука”). Поряд із власне кінофразами, до їх кола слід віднести і такі усталені вислови (в тому числі і назви), які, хоч і виникли початково у літературному джерелі, але стали крилатими лише завдяки фільмам – найбільш масовому (особливо в минулі роки), доступному засобу культурної інформації. Наприклад, *Віднесені вітром // Унесённые ветром; Алиса в країні чудес // Алиса в стране чудес; Рукописи не горять // рукописи не горят; Вранці гроши, ввечері крісла // Утром деньги вечером стулья; Інформація до роздумів // информация к размышлению; Сімнадцять миттєвостей весни // Семнадцать мгновений весны*. До речі, останній вислів перетворився на свого роду

кліше, фразеосхему або інваріант, – “початкову семантико-синтаксичну конструкцію, в межах якої може відбуватися варіювання компонентів” [5, с. 10–13]. Порівняйте контекст, що звучав в анонсі радіопроеграми, присвяченій 20-річчю незалежності України: “... *Шахтарські та студентські страйки... Вірка Сердючка та інші, ... 20 миттєвостей незалежності*” (Укр. радіо, 05.08.11). В основі такого варіанта лежить уявлення про певну кількість моментів, ознак чого-небудь, наприклад, якихось знакових подій, явищ у житті людини, спільноти, країни. При цьому у вербальному втіленні інваріанта його числовий і детермінативний компоненти стають ситуативно-змінними. Ця фразеосхема споріднена з поширеною і часто використовуваною у мас-медіа фразеосхемою (*хтось, щось*) усіх часів і народів // (*кто-либо, что-либо*) всех времён и народов, де ситуативно контекстуально-змінним є суб’єктивний компонент, наприклад, *артист* (*музикант, юрист, лікар, політик*), порівняйте первинний варіант – *вождь всіх часів і народів // вождь всех времён и народов* (перифрастичне позначення Сталіна).

Зібраний нами фактичний матеріал і його аналіз свідчать, що основним чинником крилатих фраз, як і усталеності взагалі, є без сумніву частотність їх вживання у стійкому співвідношенні форми вираження (лексико-граматичного складу) і змістового плану – характерологічного позначення певних ситуацій. Саме частотність як провідний науковий принцип зумовлює визнання явища як такого, що відбулося. Загальновідомо, що кількість переходить у якість, тобто виникає інша сутність – у цьому випадку комунікативно-комплікативна одиниця мови, яка, зародившись на синтаксичному рівні, перейшла на рівень фразеологічний. Разом із тим кінофрази, які стали крилатими, характеризуються низкою ознак, що визначають їх “обраність” соціумом. Передусім це афористичність (лаконічність, влучність, виразність, відточеність думки, узагальненість змісту) і евристичність (продуктивність творчого мислення) – *За державу обідно!; Давайте жити дружно; Мы строили, строили, и наконец построили!* Чималу роль відіграє наявність життєво-філософського змісту (глибинного підтексту), що міститься у наступних фразах (*головне, щоб костюмчик сидів // главное чтобы костюмчик сидел; средства у нас есть – у нас ума не хватает*), і прагматичність – широке потенційне коло емоційних, експресивних, оцінювальних, модальних компонентів значення (про прагматику фразеологізму див. статті М. А. Алексєєнка, А. К. Смерчко [2, с. 179]) – *О зайчиках он думает, а о нас кто подумает!?!; Индейская национальная изба – фигован называется; Місце зустрічі змінити не можна!* – а також “прикладеність” їх до сучасних реалій, яка спирається на фоніві знання індивідуума і соціуму, що і перетворює усталені кінофрази на характерологічні засоби передачі думки, портативним засобом спілкування. Фактор впізнавання фраз (тобто співвіднесеності їх звукоряду з першоджерелом) сприяє емотивному забарвленню контексту, підвищуючи тим самим ефективність його впливу на адресатів. Таким чином, зміст крилатих кінофраз пов’язаний переважно з умовиводом як емотивним віддзеркаленням ситуацій реальної дійсності [2, с. 174]. Набувши всіх основних ознак фразеологічності (відтворюваність, роздільнооформленість, усталеність структури і складу, цілісність значення, експресивність) в наслідок зазначеного вище чинника частотності, улюблені кінофрази стають повноправними одиницями пареміології – одного з трьох основних розділів фразеології, за класифікацією М. А. Алексєєнка [1], розширюючи тим самим коло крилатих висловів.

Спостереження над особливостями вживання у контексті сучасності кінофраз з відомих широкому загалу старих фільмів дозволяють зробити висновок, що їхня актуалізація пов’язана з “потужним” асоціативним фоном, говорячи словами Л. Я. Шестак [9], таким, що існує у свідомості індивідуума і соціуму, що дало можливість проектувати їх на сучасні явища і ситуації. Вони обумовлені передусім екстралінгвальними чинниками – кардинальними змінами у соціально-політичному устрої суспільства, котрі спричинили у свою чергу “розкріпачення” мови і слововживання, ліквідувавши жорсткі цензурні обмеження, а також внутрішньомовними причинами – потенційним нарощенням смислів і конотацій, переважно семінтелектуальної оцінки, тобто семінформаторів про суспільне визнання реалії, як пише Л. М. Пелепейченко, позитивної чи негативної.

Література

1. Алексеенко М. А. Объём и уровневое положение фразеологической системы языка / М. А. Алексеенко // *Lingwistische Arbeitsberichte*. – Leipzig, 1980. – № 27. – С. 38–55.
2. Алексеенко М. А. Фразеология современного русского языка (Методические материалы к факультативному курсу для гуманитарного лица) / М. А. Алексеенко, А. К. Смерчко // *Русский язык: Вопросы функционирования и методики преподавания*. – Львов, 1992. – С. 165–182.
3. Гвоздарёв Ю. А. Основы русского фразообразования / Ю. А. Гвоздарёв. – Ростов н/Д : Изд-во Ростовск. ун-та, 1977. – 184 с.
4. Демський М. Т. Українські фраземи й особливості їх творення / М. Т. Демський / – Львів ; Краків ; Париж : Просвіта, 1994. – 64 с.
5. Мокиенко В. М. Славянская фразеология / В. М. Мокиенко. – М. : Высш. школа, 1980. – 208 с.
6. Смерчко А. А. Фразеологічні інновації як відображення сприйняття світу : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01; 10.02.02 / Смерчко А. А. ; Дрогоб. держ. пед. ін-т. – Дрогобич, 1997. – 223 с.
7. Смерчко А. А. Камерна фразеологія як результат мовної творчості індивідуума / А. А. Смерчко // *Людина і мистецтво в гуманістичних вимірах*. – Львів, 1997. – С. 338–401.
8. Смерчко Алла. Назви художніх творів як особливий тип дериваційної бази фразеологізмів (на матеріалі української та російської мов) / Алла Смерчко, Олена Куцик // *Молодь і ринок*. – 2010. – № 5 (64). – С. 43–47.
9. Шестак Лариса. Языковая картина мира: Лингвистический механизм лексико-фразеологической метафорики (типология) / Шестак Лариса // *Язык. Культура. Взаимопонимание : материалы междунар. конференции*. – Львов : ЛГУ им. Ивана Франко, 1997. – С. 68–74.